

**ЛЕКСИКАЛНО-СЛОВООБРАЗОВАТЕЛНИ ИЗРАЗНИ
СРЕДСТВА В БЪЛГАРСКАТА
И ПОЛСКАТА ЕЗИКОВА КАРТИНА НА БОЛЕСТИТЕ
(НА БАЗАТА НА ДЕАДЕКТИВНИ ДЕРИВАТИ)**

Жана Станчева
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

**LEXICAL AND DERIVATIONAL MEANS OF EXPRESSION
IN THE BULGARIAN AND POLISH LINGUISTIC PICTURE OF
DISEASE (BASED ON DERIVATIVES FROM ADJECTIVES)**

Zhana Stancheva
St. Kliment Ohridski University of Sofia

The article studies Bulgarian and Polish names of diseases and symptoms which are derivatives from adjectives or contain non-derived adjectives with the aim of comparing their formal and semantic structure. Borrowings from Latin are not included in the study. The formal analysis shows which derivational structures, formants and word genders are typical and most productive in both languages. The semantic analysis intends to group the terms by their profiles of meaning: appearance of the sick, morphological characteristics of disease like color, shape, structure, consistency of the pathological change, abstract nouns for qualities related to the ailing.

Key words: names of diseases, derivatives from adjectives, derivative structure, profiles of meaning

Обект на настоящото изследване са български и полски медицински термини (названия на болести и болестни симптоми), които са деадективни деривати или съдържат непроизводни прилагателни имена. Разглеждат се само термини, които имат домашни словообразователни основи и форманти. Извън обхвата на анализа остават заетите думи (*грип, туберкулоза, диабет*), както и аналитичните термини, които ги съдържат (*бял тумор, мокра екзема*). Диалектни названия също не се проучват, въпреки че ще бъдат споменати единични примери, показващи по-интересни специфики.

Цел на изследването е, от една страна, да се опише деривационната структура на така отделените термини, като се открият типът и продуктивността на формантите. Установените словообразователни специфики се съпоставят в двата близкородствени езика. От друга страна, термините се класифицират в зависимост от техните профили, като отново се търси конфронтация между българската и полската терминологична система, но на семантично равнище. Анализът завършва с преглед на подбрани двойки лексеми, които да подчертаят сходствата и различията между двата езика.

В полската езиковедска литература медицинската терминология е обект на многобройни и задълбочени изследвания. На нейното зараждане и развитие са посветени трудове на Ф. Висоцка (Висоцка 1980, 1994), Я. Масловски (Масловски 1977) и др. Състоянието ѝ по времето на Ренесанса изследва Л. Янковяк (Янковяк 2005). От синхронно гледище най-подробен и изчерпателен е трудът на К. Мушолек-Хоински (Мушолек-Хоински 1986), в който названията на болестите се разглеждат на различни езикови равнища: морфологично, лексикално, синтактично и семантично, а словообразователният анализ включва всички типове термини: прости и сложни, еднословни и многословни, деривирани и немотивирани. В съпоставителен план медицинската лексика в полски и немски проучва У. Кокот (Кокот 2007). Авторката анализира когнитивните модели в медицинската рамка и обръща специално внимание на профилите на названията.

В българската езиковедска литература медицинската терминология е далеч по-слабо засегната, като наличните речници и учебници са предназначени предимно за студентите по медицина. Терминообразуването през Възраждането е изследвано от Н. Николова (Николова 1995), а в синхронен план най-обширен е анализът на Св. Пачева-Карабова (Пачева-Карабова 2005), като акцентът е върху метафората в медицинската лексика и дискурс. В съпоставка с английския език анатомичната терминология е изследвана от И. Дагнев (2015) – отново с оглед на метафоричността.

Българската и полската медицинска лексика не са били обект на съпоставителен анализ¹, което предоставя широко изследователско поле. Преимущество в тази насока е и излезлият наскоро полско-български медицински речник (Денчева 2015). Настоящият текст принадлежи към серия търсения, които имат за цел да проучат терми-

---

¹ Изключение в това отношение правят докторската дисертация и предишни публикации на авторката (Станчева 2015).

нологията, свързана със здравната политика на ЕС, в двата близкородствени езика.

Статията не претендира за изчерпателност на проблематиката или материала. Разгледани са названията на над сто болести и симптоми, като за подбора им е ползван формален и семантичен критерий. За източник на ексцерпция служат основно специализирани медицински речници: многоезични (Арнаудов 1975, Злотницки 1971) и полско-българският (Денчева 2015). Тъй като обект на вниманието ни са само домашни лексеми, е необходимо да отбележим и една специфика за българския медицински дискурс: у нас лекарите си служат предимно със заетата латинска терминология, а славянските, народните названия се избягват, поради което могат да бъдат непознати на неспециалистите. Затова и част от българските примери са почерпани от трудове по народна медицина (Димков 2001, Георгиев 1999).

Започваме съпоставката от формалната страна, като първо описваме словообразователната структура на полските термини, тъй като те са повече и по-разнообразни. Корпусът включва названия с различна структура: еднословни – прости (*żółtaczka*) и сложни (*pełnokrwistość*), и многословни – с главен член деадективен дериват (*kurza ślepotą*), с подчинен член непроизводно прилагателно (*suchykaszel*) или деадективно прилагателно име (*łupieżrumieniowaty*). Повечето примери представляват синхронни деривати, но включваме и исторически, за които етимологичният анализ сочи прилагателна словообразователна основа.

Най-многобройна е групата на деадективните деривати от женски род. Най-продуктивен в формантът *-ość*, който е специализиран в образуването на *nomina essendi*²:

- *marskość* (цироза), *odporność* (имунитет), *niedokrwistość* (малокръвие), *nadkrwistość* (многокръвие), *pełnokrwistość* (пълнокръвие), *niepłodność* (безплодие), *nadwrażliwość* (свръхчувствителност), *bezszenność* (безсъние), *niestrawność* (лошо храносмилане), *nudność* (гадене), *kruchośćkości* (чупливост на костите).

Следващ по честота е формантът *-ica*:

- *sinica* (цианоза), *blednica* (хлоранемия), *czerwienicaprawdziwa* (полицитемия вера), *bielnica* (кандидоза), *martwica* (некроза), *zinnica* (малария), *krzywica* (рахит).

² *Nomina essendi* или названия на качества представляват транспозиции от класа на прилагателните в класа на съществителните имена, нпр. *млад* – *младост*.

Той е един от най-типичните при образуване на медицински названия и се свързва както с именни, така и с глаголни основи (срв. *jodzica* ← *jod*, *plonica* ← *plonić się*).

Останалите форманти се срещат по-рядко:

- *-ota*: *niemota* (немота), *głuchota* (глухота), *ślepotą zmierzchowa/kurza ślepotą* (кокоша слепота);

- *-ka* и разширеният вариант *-aczka*: *gorączka* (треска), *czervenka* (дизентерия); *żółtaczka* (жълтеница), *czerniaczka* (меланоза), *białaczka* (левкемия);

- парадигматичен формант³: *jaskra* (зелена звезда), *purpura* (пурпура);

- *-ina* – само в едно название в корпуса⁴: *twardzina* (склеродермия).

Деадективните деривати от мъжки род са наполовина по-малко. Тук се откроява формантът *-ak*, за който, подобно на *-ica*, може да се твърди, че е специализиран в образуването на медицински термини и по-конкретно – названия на доброкачествени тумори⁵:

- *czerniak* (меланом), *żółtak* (ксантом), *siniak* (кръвонасядане), *zieleniak* (хлором), *oblak* (цилиндром), *martwak* (секвестър), *mięczakzakaźny* (контактни молуски).

Парадигматичен формант откриваме в историческия дериват *dur* (тиф), както и в лексемата *rumień* (еритем), която участва и като главен член в аналитични термини:

- *rumień lombardzki* (пелагра), *rumień świetlny* (соларен еритем), *rumień nagły* (внезапна екзантема), *rumień wielopostaciowy* (многоформена еритема).

- формант *-el* срещахме само в един пример: *twardziel* (склером).

Най-малко са полските деадективни деривати от среден род:

- формант *-stwo*: *białactwo* (албинизъм), *bielactwonabyte* (витилично), *bielactworaznokci* (бели нокти);

- формант *-mo*: *bielmo* (бял ръбец);

³ Следваме дефиницията на Полската академична граматика, според която парадигматичен формант е този, при който разликата между деривата и неговата деривационна основа се състои в промяна на парадигмата без участието на афиксални форманти, нпр. *biały* – *biel*, *obronić* – *obrona*, *człowiek* – *człowieczy* (Гжегорчикова, ред. 1984: 312), в българския нпр. *коза* – *кози*, *отговоря* – *отговор*, *пет* – *пети*.

⁴ Формантът *-ina* се свързва най-често с вербални основи и образува названия на рани: *odmrozina* (рана от измръзване), *przestrzelina* (огнестрелна рана).

⁵ Повече за полските названия на тумори вж. Гурнич 1997.

- парадигматичен формант: *zimno* (стресница).

В отделна група обособяваме аналитичните названия, които съдържат непроизводни прилагателни имена⁶. Най-много са термините с подчинен член – прилагателно име за цвят:

- бял (блед): *białe upławy* (бяло течение), *guz biały* (бял тумор), *zapalenie białe płuc* (бяла пневмония), *zawał blady* (бял инфаркт);

- черен: *czarna ospa* (едра шарка), *czarna krosta* (синя пъпка), *żółtaczką czarna* (черна жълтеница), *czarna gorączka* (черна болест), *czarna choroba noworodków* (мелена у новородените);

- жълт: *żółta gorączka* (жълта треска), *kerpki żółte powiek* (ксантелазма);

- червен: *zawał czerwony* (червен инфаркт), *widzenie w kolorze czerwonym* (червено виждане);

- кафяв: *zanik serca brunatny* (атрофия на сърцето), *stwardnienie brunatne płuc* (кафява индурация на белите дробове).

В единични примери откриваме и други цветове:

- *cukrzyca brązowa* (бронзов диабет), *łupież różowy* (розов лишей), *choroba błękitna* (синя болест), *łupież pstry* (разноцветен лишей).

Ролята на подчинен член в аналитичните названия, макар и порядко, изпълняват и непроизводни прилагателни, назоваващи други физически характеристики:

- *suchy kaszel* (суха кашлица), *wrzód miękki* (мек шанкър), *wrzód twardy* (твърд шанкър), *ropień gorący* (горещ гнойник), *ropień zimny* (студен гнойник).

При аналитичните названия включваме и няколко примера, в които прилагателното е деадективно:

- *łupież rumieniowy* (еритразма), *toczeń rumieniowaty* (лупус еритематодес) ← *rumiany* – „румен“, *krosta złośliwa* (лоша пъпка) ← *zły* – „лош“.

В нашия корпус сложните полски термини са много малко (за разлика от българските). Тук отбелязваме тези, при които поне една от словообразователните основи е адекватна:

- *czarnomocz* (меланурия), *białkomocz* (протеинурия), *plaskostopie* (плоскостъпие).

Описанието на словообразователната структура на българските термини следва схемата, приложена за полските. Съответно разглеждаме прости и сложни деадективни деривати, аналитични названия с

⁶ Разглеждаме само примери, които имат за главен член домашна дума, а не заемка.

главен член – деадективен дериват, или с подчинен член – непроизводно или деадективно прилагателно.

Както в полския, така и в българския корпус най-много са названията от женски род. Липсва обаче формант с отчетливо изразена продуктивност:

- *-ица / -ница*: *грозница, жълтеница, синевица, живеница*;
- *-ота*: *немота, глухота, дневна/нощна/кокоша слепота*;
- *-ост*: *сврѣхчувствителност, чупливост на костите, яловост*;
- *-ка*: *шарка, синка, червенка*.

Само в по един пример от корпуса откриваме формант *-уха*: *краснуха*, и парадигматичен: *пурпура*.

Следващи по брой са названията от среден род. Характерно за тях е, че са образувани от префигирани или сложни прилагателни имена. Най-чест е парадигматичният формант:

- *безплодие, слабоумие, тѣпоумие, пълнокръвие, малокръвие, многокръвие, плоскостѣние*.

Суфикс *-ство* намираме само в един от разгледаните примери: *бездетство*.

В корпуса присъства само един дериват от мъжки род: *слепок*.

За разлика от полския материал в българския аналитичните названия са повече от дериватите. Сходството е, че и тук преобладават непроизводни прилагателни за цвят:

- *бял*: *бял рѣбец, бяло течение, бяла точка, бели нокти*;
- *черен*: *черни точки, черна сипаница, черна жълтеница, черна болест*;
- *червен*: *червен вятър, червено виждане*;
- *жълт*: *жълта треска, жълто виждане*;
- *син*: *синя пѣпка, синя болест*;
- *зелен*: *зелена звезда, зелено перде*;
- *други цветове*: *сиво перде, пурпурна треска, розов лишей*.

По-често, отколкото в полския, непроизводно прилагателно назовава друга физическа характеристика:

- *суха кашлица, мек шанкър, твърд шанкър, горещ гнойник, студен гнойник, крива шия, едра шарка, дребна шарка*.

Оценъчното прилагателното *лош* е подчинен член в няколко названия:

- *лоша кашлица, лоша пѣпка, лошо храносмилане, лошо гърло*.

Неговото полско съответствие не откриваме в нито един аналитичен термин.

В групата на многословните названия включваме и няколко примера, в които подчиненият член е сложно прилагателно с адективна основа:

- *черноводна треска, чернопикочна треска, разноцветен лишей.*

Проведеният анализ на словообразователната структура на медицинските названия в двата езика позволява да се изведат някои обобщения. Количествената съпоставка показва, че в полския език термините, които представляват или съдържат деадективни деривати или непроизводни прилагателни, са повече⁷. В съпоставителен план над половината от полските названия имат българско съответствие, което не принадлежи към разглежданите тук лексикални единици. Най-често българският термин е заемка⁸: *zieleniak* – *хлором*, *białaczka* – *левкемия*, или съдържа заемка: *zawał czerwony* – *червен инфаркт*, *guzbiaty* – *бял тумор*. В останалите случаи на деадективния полски термин отговаря девербален български: *nudność* – *гадене*, *gorączka* – *треска*, *zimno* – *стресница*. В обратна перспектива около една трета от българските термини имат полско съответствие, което не е деадективен дериват. Нито едно от тези названия обаче не е заемка. Най-често лексемите са десубстантивни: *червенка* – *różusa*, *бяла точка* – *prosak*, *лошо гърло* – *ślōnica*, или девербални: *лоша кашлица* – *krztusiec*, *сиво перде* – *zacute*, *пурпурна треска* – *ślōnica*.

От гледна точка на структурата на термините в полския език преобладават деадективните деривати (или аналитични названия с главен член – деадективен дериват), докато в българския превес имат многословните термини с непроизводно прилагателно в състава си. Сложните термини с прилагателна основа са сравнително чести в българския корпус⁹, докато в полския такъв е само един.

Що се отнася до рода на дериватите, и в двата езика преобладава женският. На второ място обаче в полския са названията от мъжки, а в българския – от среден род¹⁰.

След формалната страна следва да се анализира и семантичната структура на обособената група термини, като ги групираме според техните профили. Като главна съставка в семантиката на названието профилът показва коя характеристика на десигната е открояна като най-важна в процеса на номинацията. Изследвайки семантичната мо-

⁷ Около 90 полски и около 60 български термина в корпуса.

⁸ В 70% от случаите.

⁹ 25% от примерите.

¹⁰ Полски деривати: 60% – женски род, 30% – мъжки, 10% – среден; български деривати: 75% – женски род, 25% – среден.

тивация на полската медицинска терминология¹¹, К. Мушолек-Хоински отбелязва, че най-много названия са свързани с морфологични характеристики на патологичното изменение, като цвят, форма, големина, структура и консистенция, без да може да се открие ясна йерархия между тях (Мушолек-Хоински 1986: 115). Ползвайки когнитивен инструментариум, У. Кокот говори за профилирането в медицинските термини, при което наред с морфологичните характеристики отбелязва като чести профили външния вид и поведението на болния (Кокот 2007: 203). Разглежданите от нас термини, бидейки деактивни и базирани на характеристика, принадлежат следователно към семантично най-разпространения тип медицински названия. Разделяме ги най-общо в 4 групи, които описваме паралелно в двата езика.

Най-много са названията, при които е профилиран цветът на болестното образуване. Паралел в двата езика откриваме в примерите: бял ръбец – *bielmo*, бяло течение – *białeupławy*, черна сипаница – *czarnaospra*, пурпура – *purpura*, розов лишей – *łupież różowy*. В полския корпус термините с този профил са повече: *białaczka* (левкемия – увеличаване на белите кръвни телца), *bielnica* (кандидоза – един от симптомите е бяло течение), *czernowonka* (дизентерия – кръв в изпражненията), *siniak* (кръвонасядане – син цвят на кръвоизлива), *czarnomocz* (меланурия – черен пигмент в урината), *rogowaceniebiałe* (левкоплакия – бели плаки в устната кухина) и др. Специфичното оцветяване на туморните образувания се профилира в полските им названия: *czerniak* (меланом), *zieleniak* (хлором), *żółtak* (ксантом), *guzbiały* (бял тумор). Откриваме и примери, в които цветът на патологичното изменение е профилиран само в българския термин: бяла точка, черни точки, сиво перде, краснуха, червен вятър, червенка. Към тази група названия включваме и редица очни болести, при които е нарушено цветовото възприятие. Те имат подобна структура в двата сравнявани езика: цветна слепота на зеления цвят – *ślepotą barwyzielonej*, червено виждане – *widzenie wkolorzeczernonym*, жълто виждане – *widzenie wkolorzeżółtym*, пълна цветна слепота – *ślepotą barw* и др.

Освен цвета в названията на болестите/симптомите често е профилирана друга физическа характеристика на патологичното образуване, като форма, структура, консистенция, температура, и др.: мек шанкър – *wróżdmiękki*, твърд шанкър – *wróż/szankiertwardy*, горещ гнойник – *ropień gorący*, студен гнойник – *ropień zimny*, и др. И в тази група полските термини са повече: *twardzina* (склеродермия – втвърдя-

---

¹¹ Авторката не използва термина *профил*.

ване на кожата, от *twardy* – „твърд“), *krzywica* (рахит, *krzywy* – „крив“), *gorączka* (треска, от *gorący* – „горещ“). Отново отделяме названия на тумори: *oblak* (цилиндром, от *obły* – „объл“), *mięczakzakażny* (контактни молуски, от *miękki* – „мек“), *twardziel* (склером, от *twardy* – „твърд“). Специфични за българския са термините *едра шарка* и *дребна шарка*. Полските им съответствия също са аналитични: *ospa prawdziwa*, *ospa wietrzna*, но с главен член – девербално съществително, и десубстантивно определение. В тази група открояваме една формална разлика между езиците – всички български примери са аналитични, докато полските са колкото аналитични, толкова и синтетични.

В отделна трета група обединяваме названия, в които е профилиран външният вид на болния. Болестта се проявява в промяна на цвета на кожата, лигавицата или отделни части от тялото: *жълтеница* – *żółtaczką*, *жълта треска* – *żółta gorączka*, *бели нокти* – *bielactwopaznokci*, *синя болест* – *choroba błękitna* и др. С този профил са още полските термини: *czerniaczka* (меланоза, кожата и лигавиците потъмняват), *blednica* (хлоранемия: от *blady* – „блед“), *bielactwo* (албинизъм), *bielactwonabyte* (витилиго – бели петна по кожата), *sinica* (цианоза – синьо оцветяване на кожа, нокти, лигавица). Близък по структура и семантична мотивация на полската лексема *sinica* е дериватът *синевица*, който обаче назовава друго заболяване – *вроден порок на сърцето* (пол. *wadasercawrodzona*), при което устните, ушите и пръстите посиняват. В тази група включваме и термина *шарка* (от *шарен*). Интересно е да се отбележи, че подобно обобщено название липсва в полската медицинска терминология.

В последната група обединяваме названия на болести, при които профилираната характеристика е представена като абстрактно название на качество. Подчертаваме, че тези деривати са само формални *nomina essendi*. Заради допълнителната сема – „болестно състояние“, те представляват мутации, а не транспозиции. Носител на профилираната характеристика е болният или засегнатият орган. Тук паралелът между двата езика е най-голям: *немота* – *niemota*; *глухота* – *głuchota*; *нощна/кокоша слепота* – *ślepotą zmierzchową/kurzą ślepotą*; *безплодие*, *бездетство*, *яловост* – *niepłodność*; *свръхчувствителност* – *nadwrażliwość*; *чупливост на костите* – *kruchosćkości*; *пълнокръвие* – *pełnokrwistość*; *многокръвие* – *nadkrwistość*; *малокръвие* – *niedokrwistość*. С такава структура само в полския са: *marskość* (цироза), *odporność* (имунитет), *niestrawność* (лошо храносмилане), *nudność* (гадене), а само в българския: *слабоумие*, *тъпоумие*.

Семантичният анализ дава възможност да се направят някои изводи. И в двата сравнявани езика в названията на болести и симптоми, които са деадективни деривати или съдържат непроизводни прилагателни имена, най-често е профилирано цветово изменение. В преобладаващия процент от примерите за профил служи цветът на патологичното изменение¹², по-рядко промяната засяга общо външния вид на болния – изменя се цветът на кожата, лигавицата и др.¹³ Други характеристики на патологията, като форма, консистенция, температура, също се профилират в названията, но чувствително по-рядко.¹⁴ И в двата корпуса откриваме регулярно абстрактни названия на качества, при които за профил служи специфична за заболяването патологична характеристика на болния.¹⁵

В края на изследването ще разгледаме подбрани двойки названия на болести и симптоми, които показват интересни сходства и различия във формално и семантично отношение.

В названията на болестния симптом *жълтеница* – *żółtaczkа*, откриваме голяма степен на подобие между двата езика: профилът е общ (цветова промяна във външния вид на болния), от словообразователна гледна точна термините са прости, афиксални деривати от женски род. Разликата е единствено в суфиксите: *-ница* : *-aczka*. Сходен профил откриваме и при названията *бял ръбец* – *bielmo* (цвет на патологичното образувание). Структурни сходства обаче липсват: българският термин е аналитичен, с главен член десубстантивно съществително, формален деминутив, и подчинен – непроизводно прилагателно име; полският е деадективен дериват. Оказва се, че в изследвания корпус не се срещат двойки названия с еднаква семантична и словообразователна структура. Изключение правят едва четири термина от групата на формалните транспозиции: *немота* – *niemota*; *глухота* – *głuchota*, *кокоша слепота* – *kurza ślepota*, *плоскостъпие* – *plaskostopie*.

Смисловото и структурното несъответствие невинаги вървят ръка за ръка. Интересен е например случаят с народните названия на болестта *антракс* : *синя пъпка* – *czarna krostа* (букв. черна пъпка). Формално термините са еднакви, профилът също съвпада – цвет на патологичното изменение. Избран е обаче различен участък от обра-

---

¹² 45% от полските и 25% от българските названия в корпуса.

¹³ 15% от българските и 10% от полските примери.

¹⁴ Над 10% в двата езика.

¹⁵ Около 20% в двата корпуса.

зуванието¹⁶. Отчасти подобна ситуация срещаме при славянските названия на глаукомата: *зелено перде/зелена звезда* – *jaskra* (от *jaskrawy* – „ярък“). Освен че е профилиран различен цвят/оттенък, тук виждаме и формално различие: характерното за българската терминология аналитично название съответства на полски деадективен дериват. В основата на народните названия на еризипелоида: *червенка* – *różuca* (от *róża* – „роза“), е червеното кожно възпаление. Структурата на лексемите също е сходна – суфиксални деривати от женски род. Само българският термин обаче е деадективен, докато полският е десубстантивен; формантите също са различни: *-ка* : *-ica*. Изцяло различни са названията на комедоните в двата езика: *черни точки* – *zaskórnik* (от *zaskóra* – „зад кожата“). В българския са профилирани цветът и формата на образуването, а в полския – мястото му на поява. Структурната също е различна: аналитично название (бълг.) и дериват от предложен израз (пол.). Последният пример, който ще разгледаме, е симптомът *треска*. Полският термин е деадективен: *gorączka* ← *gorący* – „горещ“, профилирана е повишената телесна температура на болния. Българското название е девербално (← *треса*), профил е поведението на болния, който трепери заради субективното чувство за студ. Въпреки голямата смислова разлика формално лексемите си приличат, като суфиксът е дори един и същ: *-ка/-ka*. В корпуса откриваме само още един пример, в който формантите съвпадат при различни профили: *грозница* – *zimnica* (← *zimny* – „студен“).

Формалният и семантичният анализ на обособената група названия в двата близкородствени езика дава основания за редица заключения, които могат да послужат като прогноза при последващи търсения. На първо място, в процеса на терминообразуване в полската лексикална система се предпочита употребата на домашни основи и форманти, докато в българската чувствително преобладават заемките. На второ място, в случаите, при които и в двата езика са избрани славянски названия, в полския преобладават дериватите, а в българския – аналитичните названия. Употребата на сложни деривати обаче е предпочитана в българската терминология. При рода на лексемите откриваме някои сходства: и в двата езика те са преобладаващо в женски род, общи са и най-честите форманти: *-ост/-ość*, *-ица/-ica*, *-ота/-ota*, *-ка/-ka*. Различията са при другите родове: названия от среден род с парадигматичен формант са характерни за българската сис-

¹⁶ Болестта протича с поява на гноен мехур, който се пука и образува черна кора; около нея избиват малки мехурчета, които са жълтозеленикави; целият кожен обрив има синкава уплътнена основа.

тема, а от мъжки род – за полската, като формантът *-ak* е специализиран в образуването на названия на тумори. От гледна точка на профилите на названията приликите са повече: и в двата езика най-често се профилира патологична промяна на цвета (на патологичното образуване или във външния вид на болния); следващи по количество са абстрактните названия на качества.

Направените наблюдения посочват единствено тенденции в терминообразуването на названия на болести в двата славянски езика. Необходимо е да се анализират и конфронтират по-широк кръг лексикални единици, включително десубстантивни, девербални¹⁷, непроизводни, частично заети, както и от други медицински сфери (анатомия, лечение), за да се направят по-обосновани заключения и прогнози.

ЛИТЕРАТУРА

- Арнаулов 1975:** Арнаулов, Г. *Медицинска терминология на шест езика*. [Arnaudov, G. *Medicsinska terminologiya na shest ezika*.] София: Медицина и физкултура, 1975.
- Висоцка 1980:** Wysocka, F. *Polska terminologia lekarska do roku 1838, t. I. Anatomia. Prosteprymarne nazwywone*. Wrocław: PAN, 1980.
- Висоцка 1994:** Wysocka, F. *Polska terminologia lekarska do roku 1838, t. II. Anatomia. Jednowyrazowe nazwy motywowane*. Kraków: PAN, 1994.
- Георгиев 1999:** Георгиев, М. *Енциклопедия на българската народна медицина*. [Georgiev, M. *Entsiklopediya na balgarskata narodna meditsina*.] София: ИК „Петър Берон“, 1999.
- Гурнич 1997:** Górnicz, M. *Nazwa nowotworu a stopień jego złośliwości*. // *Poradnik językowy*, z. 3. Warszawa, 1997, 36 – 43.
- Дагнев 2015:** Дагнев, Ив. Анализ на образносхематичния характер на анатомичните термини в български и английски език с оглед на метафоричността. [Dagnev, Iv. *Analiz na obraznoshematiczniya harakter na anatomichnite termini v balgarski i angliyski s ogled na metaforichnostta*.] // *Научни трудове*. 2015, том 53, кн. 1, сб. А, 506 – 517.
- Денчева 2015:** Денчева, Д. *Полско-български медицински речник (с латинските термини)*. [Dencheva, D. *Polsko-balgarski meditsinski rechnik*.] София: Лектура, 2015.

---

¹⁷ Девербалните названия са били обект на предишно, но непубликувано изследване.

- Димков 2001:** Димков, П. *Болести, профилактика и лечение на жената и детето. Българска народна медицина.* [Dimkov, P. *Bolesti, profilaktika i lechenie na zhenata i deteto. Balgarska narodna meditsina.*] София: Астрала, 2001.
- Злотнишки 1971:** Złotnicki, W. *Lexicon medicum.* Warszawa: PZWL, 1971.
- Кокот 2007:** Kokot, U. *Medyczna leksyka specjalistyczna w kognitywnej analizie kontrastywnej niemiecko-polskiej i metodyce nauczania języka obcego.* Bielsko-Biała: ATH, 2007.
- Масловски 1977:** Masłowski, J. *Polskie słownictwo lekarskie.* Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: PAN, 1977.
- Мушолек-Хоински 1986:** Musiołek-Choinski, K. *Polskie nazwy chorób. Studium z terminologii medycznej.* Wrocław: Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1986.
- Николова 1995:** Николова, Н. Метафоризацията при терминообразуването през Възраждането (Върху материал от анатомичната терминология). [Nikolova, N. *Metaforizatsiya pri terminoobrazuvaneto prez Vazrazhdaneto (Varhu material ot anatomichnata terminologiya.)*] // *Език и литература*, кн. 3. София, 1995, 114 – 123.
- Пачева-Карабова 2005:** Пачева-Карабова, Св. *Метафоричният език на съвременната българска академична медицина.* [Pacheva-Karabova, Sv. *Metaforichniyat ezik na savremennata balgarska akademichna meditsina.*] Докторска дисертация. Пловдив: МУ – Пловдив, 2005.
- Станчева 2015:** Станчева, Ж. Български и полски народни названия на болести (мотивирани от названия на растения и животни). [Stancheva, Zh. *Balgarski i polski nazvaniya na bolesti (motivirani ot nazvaniya na rasteniya i zhivotni.)*] // *Славистиката – пътища и перспективи.* Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2015, 171 – 179.
- Янковяк 2005:** Jankowiak, L. *Słownictwo medyczne Stefana Filmowa, t. I, Początki polskiej renesansowej terminologii medycznej.* Warszawa: SOW, 2005.